

YK:n aseidenriisuntaviikko

Koko maailmassa vietettiin lokakuun lopulla YK:n aseidenriisuntaviikkoa. Näkyvimpänä muotona tästä olivat eri puolilla maailmaa järjestetyt rauhanmarssit, joihin osallistui ennennäkemättömän laajat kansalaisjoukot. Suomessa 27.10. järjestettyihin rauhanmarsseihin osallistui yhteensä noin 150 000 kansalaista. Tämä on tietysti huomattava joukko ihmisiä, mutta tähänkään määrään ei voida vielä olla tyytyväisiä, sillä suurimmalle osalle suomalaisia rauhanasia näyttää kuitenkin olevan kaukainen asia tai sitten marssimisella ei koeta sitenkään voitavan vaikuttaa rauhan edistymiseen. Tähän apatiaan ei ole muuta lääketettä kuin entistä aktiivisempi toiminta kaikilla tasoilla. Siinä tarvitaan todenmukaista tietoa rauhasta ja meidän mahdollisuksistamme edistää sitä. Toisaalta tarvitaan aivan uudenlaista ihmiskäsitystä sekä historiallista näke-

mystä ihmisestä ja hänen kehittymismahdollisuuksistaan maailmanlaajuiseen solidaarisuuteen ja vastuuseen. Seuraavissa artikkeleissa pyritään antamaan aineksia nykytilanteen tarkastelulle ja tuomaan esiin sitä problematiikkaa, joka on syntynyt nykytieteen saavutusten asettaessa ihmisen olemassaolon vaakalaudalle.

Unto Vesa toimii tutkijana Rauhan- ja konfliktintutkimuksen laitoksella Tampereella ja T.I. Wuorenrinne, joka täytti viime keväänä 90 vuotta on taas koko pitkäaikaisen toimintansa ajan kansansivistystyön eri tehtävissä puhunut yhteisvastuullisuudesta ja rauhasta humanistisen ihmiskäsityksen korkeimpana tavoitteena. Wuorenrinne on korostanut erityisesti kansansivistäjien vastuuta tässä uuden ihmisen luomistyyössä.

Unto Vesa

Ydinaseeton Pohjola ja ydinaseeton Eurooppa: tavoitteet ja toimintamuodot¹

Viime vuonna laaditun tutkimuksen mukaan kolme huolen aihetta kohoa suomalaisien mielissä muiden yläpuolelle: ydinsodan uhka, sodat eri puolilla maailmaa ja nälänhätä eri puolilla maapalloa. Tiedetään, että nämä uhkakuvat ja vaarat eivät ole mitään kuvitelmia tai aiheettomia pelkoja, vaan perustuvat kansainvälisen tilanteen kehitykseen. Tiedetään, että samat pelot ovat ihmisten mielissä päällimmäisenä muuallakin. Miten ihmiset, kansat näihin vaaroihin ja niistä kertoviin tietoihin reagoivat? Miten pitäisi reagoida?

Nyt tunnemme jo erään valtareaktion. Se ei ole toivottomuus, apatia, eikä toimettomuus, vaan herääminen toimintaan sodan vaaraa vastaan, kamppailuun ydinaseita vastaan, lisääntyvä kansainvälinen solidaarisuus. Rauhanliikkeen valtaisa voimistuminen parin viime vuo-

¹ Puhe Tampereen rauhanmarssitilaisuudessa 27.10.1982

den aikana on rohkaiseva merkki, koska se osoittaa, että sotia, asevarustelun jatkumista, aliehkitystä ei nähdä miksikään vääjäämättömiksi, luonnonvoiman kaltaisiksi ilmiöiksi, vaan yhteiskunnallisiksi ilmiöiksi, joiden jatkuminen tai suunnan kääntäminen riippuu ihmisten tahdosta, yhteiskunnallisen kamppailun ja voimasuhteiden tuloksesta. Rauhanliikkeen nousu on rohkaisevaa myös, koska se osoittaa, että asioita ei haluta eikä aiota jättää vain poliitikkojen ja valtiomiesten ratkaistavaksi. Kun on kyse kansojen, koko ihmiskunnan kohtalosta, on oikein, että kansojen oma ääntä kuunnellaan. Mitä enemmän rauhanliike kokoa yhteiskunnallisia voimia taakseen, sitä enemmän sitä kuunnellaan. On rohkaisevia näyttöjä siitä, että rauhanliikkeen ääni painaa yhä enemmän. Se vaikuttaa hallitusten politiikkaan. Tänä vuonna yhä useammat valtiomiehet ovat painottaneet, että olisi väärin jät-

tää huomiotta kasvava rauhanliike, asevarustelun ja väkivaltapolitiikan vastainen yleinen mielipide.

Rauhanliike ei ole mikään yksi-ilmeinen, johonkin järjestöön tai joihinkin järjestöihin samastettavissa oleva liike. Se on maailman laajuinen, eri yhteiskunnallisia näkemyksiä ja voimia yhdistävä liike. Sen tavoitteet ja toimintamuodot vaihtelevat ajallisesti ja paikallisesti eri järjestöjen ja erilaisten voimien harkinnan ja ajankohtaisen tilanteen vaatimusten mukaan. Yhdysvalloissa rauhanliikkeen keskeinen tavoite tällä hetkellä on "freeze", vallitsevan tilanteen jäädyttäminen, kilpavarustelun pysäyttäminen. Euroopassa tärkein tavoite juuri nyt on uusien ohjusten sijoittamisen estäminen ja tuonnetun, ydinaseeton Eurooppa. Meillä Suomessa ja Pohjolassa keskeisin rauhanliikkeen tavoite on ydinaseeton Pohjola. Nämä erilaiset tavoitteet ja tunnuksot eivät tietystikään ole toisensa poissulkevia, vaan ne päinvastoin tukevat toisiaan. Kaikille mainitsemilleni päämäärille on yhteistä ensi vaiheessa se, että estetään tilanteen huonontuminen, torjutaan lisävarustautumisen mukaantuomat vaarat.

Tämän aseidenriisuntaviikon ja rauhanmarssin tunnus on "yhteistyöllä ydinaseettomaan Pohjolaan — ydinaseettomaan Eurooppaan". Se on hyvä ja realistinen tunnus. Tiedämme, että ihmisten enemmistö kaikissa pohjoismaissa tukee ydinaseettoman Pohjolan vaatimusta. Kyse ei ole vain jostakin gallupein mitatusta mielipide-enemmistöstä — vaikka sekin on olemassa — vaan samalla myös järjestäytyneestä mielipiteestä, rauhanliikkeiden, kansalaisjärjestöjen, poliittisten ryhmittymien kannasta. Viime vuonna pohjoismaiden ulkoministerit ensi kertaa hyväksyivät vyöhykeajatuksen kokouksensa tiedonantoon. Viime vuonna Neuvostoliiton taholta ensimmäistä kertaa ilmoitettiin sen olevan valmis keskustelemaan omaa aluettaan koskevista toimista vyöhykkeeseen liittyvällä alueella, mitä Skandinavian maat ovat pitäneet tärkeänä vyöhykkeen ehtona. Ensimmäisen kerran lähes kahteenkymmeneen vuoteen vyöhykesuunnitelman toteutumisedellytykset parina viime vuotena selvästi kohenivat.

Tätä taustaa vasten mielestäni onkin varsin merkillistä, että viime aikoina eräissä kommentoissa Suomessa on yritetty väittää Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen ajatusta epärealistiseksi tai aikansa eläneeksi. Pakostakin joutuu kysymään, mitä epärealistista on ajatuksessa, jonka ihmisten enemmistö hyväksyy, jonka pohjoismaiden hallitukset ovat ilmais-

seet hyväksyvänsä ja jonka reaalinen sisältö on vallitsevan tilanteen vahvistaminen.

Professori Klaus Törnudd on eräissä äskettäisessä julkaisussaan todennut näin: "Pohjola on tällä hetkellä ydinaseeton alue, Pohjola on aina ollut ydinaseeton ja tulee otaksuttavasti myös jäämään ydinaseettomaksi". Mutta Suomen politiikan tavoitteena on Kekkonen suunnitelman esittämisestä alkaen ollut vahvistaa tämä tosiasiallinen tilanne keskinäisellä sopimuksella, koska sillä voidaan torjua alueen vakaisuutta horjuttavat ydinaseestrategiset spekulatiot ja näin lujittaa koko Pohjolan turvallisuutta.

Pohjolan ydinaseeton vyöhyke ei ole menetänyt ajankohtaisuuttaan. Päinvastoin, juuri ydinaseestrategian, -teknologian ja -doktriinien kehitys on tehnyt siitä entistä ajankohtaisemman ja kiireellisemmän tavoitteen. Tukholman kansainvälisen rauhantutkimuslaitoksen, SIP-RI:n tuoreimmassa vuosikirjassa käsitellään perusteellisesti Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen toteuttamisen vaihtoehto ei ole tilanteen jatkuminen entisellään, Pohjolan pysyminen rauhallisena maailmankolkkana, vaan turvallisuustilanteen kärjistyminen. Vyöhykkeen aikaansaaminen on keino torjua tämä uhkaava näkymä.

Tietysti tiedämme, että Pohjolan ydinaseeton vyöhyke ei ratkaise kaikkia ongelmia, se ei ratkaise Euroopan ydinaseistusta eikä estä ydinsodan vaaraa. Mutta se on eräs toimi, jolla ydinaseriisuntaa ja eurooppalaista aseidenriisuntaa voidaan edistää. Kuten tänä vuonna Nobelin rauhanpalkinnon saanut Alva Myrdal on painottanut, työ Euroopan riisumiseen ydinaseista voi alkaa Pohjolasta tai Balkanilta, se voi alkaa Ruotsista ja Suomesta tai Euroopan kaikista puolueettomista maista, mutta jostakin sen tulee alkaa.

Tämän vuoden Nobelin rauhanpalkinnon saajat Alva Myrdal ja Alfonso Garcia Robles, ovat molemmat vuosikymmenien ajan painottaneet aseidenriisunnan merkitystä, kansojen rauhanliikkeen ja yleisen mielipiteen merkitystä ja kummankin tunnetuimmat ehdotukset liittyvät juuri ydinaseettomiin vyöhykkeisiin, tienä ydinaseriisuntaa ja rauhaan.

Olemme oikealla tiellä. Yhteistyöllä kilpavarustelun mielettömyydelle ja sodan vaaralle voidaan panna sulkua. On tehtävä Pohjolasta ydinaseeton vyöhyke, on edettävä ydinaseettomaan Eurooppaan, on kiellettävä ydinaseet.